

פניני הרמק

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובכ"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יטמא בעמיו. (כא. א.), יש להתבונן שבכלל להזהיר גדולים על הקטנים נאמר צווי שיחשיב האדם כל נפש מישראל, גם תינוק במשמע, דגם על ידו שכינתא שריא, כמבואר בגמרא ברכות דקטן בעריסה מצטרף לעשרה. יש להתבונן מזה כמה גדול נפש ישראלית כלשהי, וכבר נודע גדולת אמירת אמן של קטנים, כמובא בשל"ה שגדול אחד נענש על שלא החשיב לענות אמן על ברכת קטן, וע"כ לא יאמר אדם מה אכפת לי אם לא אוכיח את הקטן על מעשיו.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה'. (כב. טו.), הנה הכהן מוזהר בלאו דולא יחללו את קדשי בני ישראל, וקאי על תרומה, אע"פ שממון כהן היא, מוזהר לאכלה בטהרה והיא בקדושתה עומדת, כי מצד ישראל הנותן היא נתנת כקדשים, וכן כל חרמי ישראל שלכהנים אע"פ שאין עליהם חלות דין קדושה והם חולין גמורים אצל הכהן, בכל זה מצד הנותן הם בכלל נדרי הקדש ואין מן הראוי שהכהן יזלזל בהם, וצריך הכהן התלמדות מיוחדת להחשיב נפש הנותן ונפש הישראלית שנהנה מהם ושמכפר עליהם, וע"כ גם אזהרת גדול על נפש קטן הוא מעניניו של הכהנים במיוחד.

וההערה מזה לבני הישיבה שכל מה שנהנים האוכל והשולחנות המיטות וקירות הבית, הכל מכספי הקדש מה שכשרי ישראל מתנדבים לה' בשעת צרה ובעידן חדוותא, וצריכים להתנהג בזהירות יתירה שלא לקלקל ולא לחלל את קדשי בני ישראל ח"ו, אלא להשתמש בהם לתכלית תורה ויר"ש.

(שם)

מאמר "מהותה של ישיבה"

[מתוך ספר בית אב שיחות – נאמר בהיכל הישיבה כפתיחת הזמן החדש]

ומפתח ביתה אינו יוצא כל ימי החינוך, וכמשנ"ת.

ובטעמא דמילתא, הנה איתא ברמב"ן בפרשת אמור במש"כ בכהן גדול ומן המקדש לא יצא גם בהיותו אונן, וז"ל (כא. יב.): "שעיקר הכתוב הזה יזהיר בכהן גדול שלא יצא מן המקדש בשעת עבודה על כל נפשות מת ולא יחלל את המקדש שיעזוב עבודתו לכבוד המת אבל יהיה כבוד המקדש ועבודתו גדול עליו מכבוד המת ואהבתו אותו" וכו' עכ"ל, וכן הוא בספורנו שם וז"ל: "ומן המקדש לא יצא. בשביל המת: ולא יחלל את מקדש אלהיו. שיראה שהוא מחשיב יותר כבוד המת מכבוד המקדש והקדש שנתנה לו" ע"כ, היינו שיהיה אצל הכה"ג עבודת המקדש הדבר החשוב ביותר בעולם אפילו מאהבת שבעה קרוביו, אז הוא ראוי להיות כהן גדול, והוא מה שנצטוו אהרן ובניו לישב בימי המילואים יומם ולילה במשכן, אע"פ שלא עשו עבודה באותה שעה, והוא להתרגל בדבר זה שיחשב אצלם המשכן יותר מכל דבר זולתו, ואז יתרגלו כי אין להם בעולם אלא עבודת המשכן והוא שורש החינוך לעבודה.

ונדון מזה על הצורך שמי שרוצה להתחנך להיות ת"ח אמיתי צריך שבשנות החינוך, בימי גידולו, יהיה יושב בבית מדרשו יומם ולילה עד שיתרגל ויתחנך שאין שום דבר בעולם חשוב יותר מעסק התורה, ורק אז יכול לקנות תורה ולהתגדל בה, אבל אם יוצא ונכנס אפילו לצורך, כיון שבגמר השיעור יוצא לו לביתו, כבר מוכיח שיש אצלו דברים חשובים זולת בית מדרשו ובהכרח יחסר לו ערך התורה וחינוכה.

ונראה שיש לדבר עוד שורש יותר עמוק, וכמשמעות פירושו של בעל החינוך באיסור טומאת כה"ג שנאסר אפילו לו' הקרובים, אשר ז"ל (מצוה ער): "והכהן הגדול הנבדל להיות קדש

יש להתכונן בשם "ישיבה" מהו, כלום לא היה יותר נאות לקרא לזה 'בית תלמוד' או 'בית חינוך לתורה' ולמה זה בחרו בשם ישיבה, והוא שם מקודש מדורי דורות לבית שמגדלים בו תורה ויר"ש, וכן הוא לשון הגמרא בכל מקום לקרוא את ישיבה, או מתיבתא בלשון תרגום, וכן הוא ברמב"ם בהקדמה, ובשאר הראשונים שקוראים לבית המדרש שמרביצים בו תורה בשם 'ישיבה'.

ונראה שנלקח זה מלשון התורה בפרשת צו שנאמר בימי המילואים לחינוך המשכן ופתח אהל מועד "תשבו" יומם ולילה וכו', הלא העבודה לא היתה נעשית כל הכ"ד שעות, ואעפ"כ אי אפשר להתחנך לעבודה אלא באופן המבואר בפסוק ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד מלאות ימי המילואים.

וכן הוא בגמרא כתובות (דף קו.) שנמנו שם מספר בני ישיבה בישיבתו של אלישע, ואיתא שם: "דכי הוו רבנן מיפטרי מקמיה הוו פיישי תרי אלפן ומאתן רבנן [ופירש"י אוכלי שולחנן] וכו' כי הוו מיפטרי רבנן מבי רב הוו פיישי אלפא ומאתן רבנן מבי רב הונא הוו פיישי תמני מאה רבנן וכו' כי מיפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף הוו פיישי ארבע מאה רבנן וקרו לנפשיהו יתמי כי הוו מיפטרי רבנן מבי אביי ואמרי לה מבי רב פפא ואמרי לה מבי רב אשי הוו פיישי מאתן רבנן וקרו נפשיהו יתמי דיתמי" ע"כ.

כוונת הגמרא לספר ירידת הדורות במספר בני הישיבה, וכשנדקדק בלשון הגמרא נראה שלא נחשבו תלמידים אלה שבאו לשיעורו של הריש מתיבתא שהלכו אח"כ לביתם, הם לא נקראים 'בני מתיבתא', אלא דייקא אלה שנשאר בשיבה עם גמר השיעור והיו מאוכלי שולחן הישיבה, והוא נפלא לפי האמור, כי להתחנך ולהתגדל בתורה להיות מורי התורה לא סגי שיהיה בן בית המדרש הלומד שם, אלא צריך שיהיה 'בן ישיבה'

והוא גם הבנת מאמרם ז"ל **בגמרא מגילה** שלהי פ"ק על מרדכי שפירשו ממנו סנהדרין על שעסק בהצלת נפשות ונתמעט עי"ז עסקו בתורה, אע"ג דקיי"ל הצלת נפשות דוחה ת"ת והיה מרדכי מחויב בדבר, כבר עמדו בזה האחרונים, ופי' **הטו"ז** ביו"ד סי' רנא דטענת החכמים היתה על מה שנזדמן לו הצלת נפשות, היינו שמן הראוי היה למרדכי לפי גדלו שלא ידע ולא ישמע כלל מהנעשה, וכדאיתא בנביא מי חרש כי אם עבדי ועוור כמשולם [אדם השלם].

[ואולי אפשר שלפי גודל תורתו של מרדכי אילו היה עושה כן היתה מתבטלת הגזירה ממילא או לא היתה עולה כלל].

ואם כי לא נאה שאספר מעצמי, אבל הרי הכוונה לש"ש למען ילמדו התלמידים ויעשו כן גם הם, כי אפשר הדבר גם לאנשים פשוטים כמוני, והוא אשר זכורני בהיותי לומד בישיבת לומז'ה בפ"ת והייתי שקוע בלימודים, ואם כי שמעתי שיחותיו של **המשגיח מו"ר רבי אבא** (גרוסבארד) **זצ"ל**, שהרבה לעורר לתשובה מחמת הסכנה העומדת לפני כלל ישראל באר"י, ואם כי לא הבנתי כלל על מה המדובר, אבל גם לזה לא שמתי לב ביותר [כי בדרך כלל הייתי כ"כ עיף מהלימוד שהייתי מנמנם בשעת שיחת המוסר], ולא שאלתי על הדבר כי לא היה לי כל התענינות זולת בעיון הלימוד, אולם אחר איזה שבועות הוא אמר שיחה נפלאה איך צריכים להכיר חסדיו ית"ש על ההצלה הגדולה והפלאות שנעשו, זה כבר היה תמוה אצלי ביותר ושאלתי את החברותא שלי מה זה ועל מה זה, אז גילה לי שהיטלער הרשע ימש"ו היה כבר בשערי ארץ ישראל, וכל היישוב עמד בסכנה נוראה ובכל המקומות הרבו בצום ובתפלה ועצרה, וכעת נעשה נס נגלה שהוצרך לברוח, ואמנם בחבריא בישיבה ראו שאני לא יודע מכל הנעשה מחמת שקיעה בתורה ע"כ החליטו שבלתי להגיד לי שלא להפריעני, ובכן אנכי לא ידעתי לא מן הסכנה ולא מן ההצלה, הרי מוכח שאפשר לכל בחור שרוצה ללמוד להיות שקוע בלמודו לבלתי לדעת כלל מהנעשה בחוץ, וזוהי באמת צורת לימוד ישיבה כמו שצריך להיות, וע"כ נקראת ישיבה להיות שקוע בה יומם ולילה.

קדשים עם היותו בעל גוף נפשו תשכן תמיד בתוך המשרתים העליונים על כן לא תחוש התורה עליו להתיר לו טמאה לעולם ואפילו בקרובים כמו לכהנים הדיוטים שכתבתי למעלה דחס רחמנא עליהם שישפכו נפשם בבית המת כי יחס לבבם על קרוביהם מה שאינו כן בכהן הגדול כי מרב דבקות נפשו למעלה יתפשט לגמרי מטבע בני איש וישכיח מלבו כל עסק עולם הזה הנפסד ועל חברת הקרוב לא תבכה נפשו כי כבר הוא נפרד ממנו בעודנו בחיים" עכ"ל"ק.

ביאור דברים נפלאים אלה, אשר רק קדוש כבעל החינוך יכול לאומרם, דלכאורה יקשה כיצד לישראל מצוה רבה לו לטפל בקבורת המת וללוותו אפילו אינו קרובו, וכהן הדיוט עכ"פ מצוה בשבעה קרובים, ואיך נאבדה המצוה הלזו מן הכה"ג שנאסר בדבר? ועוד צ"ב הרי נאמר בטעם הדבר שאונן פטור מן המצוות משום שטרוד בצערו ואינו יכול לכוון, וע"כ כהן הדיוט שמת לו מת אי אפשר שיעבוד עבודה שצריך לכוון בה לשם ששה דברים שהזבח נזבח לשם ד' לשם אשים וכו' והוא אינו יכול לכוון, נראה אם כן כה"ג איך נשתנה דינו?

ועכ"ל כי גדר כה"ג הוא שכל כך שקוע ודבוק בעבודת ד', עד אשר לא חל ולא מרגיש כלל ואינו טרוד כי בהיותו דבוק בעבודה כל כך יצא מן הטבע - וכמש"כ החינוך - ואינו נטרד בצערו, וממילא מחוייב לעבוד אונן, ואם אינו בגדר זה אינו ראוי להיות כה"ג, וכמש"כ הרמב"ם בפ"ה מהל' ביאמ"ק, ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום ולא יצא.

ונבין בזה מה שאמרו ז"ל גדול ת"ת יותר מכיבוד אב ואם, מיעקב שנענש על העשרים שנה שלא הודיע לאביו משלומו מאז שיצא מבית מדרשו של שם ועבר, אבל על אותם י"ד שנה שלמד בישיבה לא נענש כיון שהיה שקוע בלימודו ולא יצא מביהמ"ד, גם לא שכב בלילה כאמרם ז"ל באותו מקום שכב כשיצא משם, מכאן שכל י"ד שנה לא שכב בלילה, וכיון שכך, והיה דבוק כל כך בלימודו נמצא שהיה בגדר שאמר החינוך שכבר נפרד מקרוביו בחייו ולא שייך אצלו תביעה כלל להודיע לאביו משלומו.

החינוך יועילו לו גם אח"כ כשיצטרך לצאת ורחיים על צאוורו שלא יסיה עיקר דעתו מלימודו.

ורק בדרך זו אפשר להתעלות וכמו שאמרו ז"ל (עירובין דף נד.) עה"פ ממדבר מתנה ממתנה נחליאל מנחליאל במות, אין אדם זוכה למתנה של תורה, לנחלתה ולמעלתו אלא אם בתחילה מפקיר עצמו כמדבר, וכאילו נמצא במדבר ולא בישוב, וכמש"א (תנחומא בשלח אות כ ומכילתא שם) לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן.

ויש לעורר שלא רק בעניני חולין שבעולם לא יתענין, אלא גם בעניני יהדות ומצוה הנעשים בעולם משוחרר הוא מלשים לב להם אם הוא שקוע בלימוד כראוי, וכדאיתא עוד בפ"י החסיד יעב"ץ במשנה הנ"ל באבות שמי אומר מה נאה אילן זה לא מדברים בטלים מדובר בזה אלא גם כשמפסיק משנתו להודות ולהלל לד' על בריאת האילן הזה, וכן מוכח מהנזכר לעיל בענין מצות כיבוד אב ואם של יעקב אבינו ע"ה, ושררתו של מרדכי להצלת כלל ישראל.

וזכורני מאדמו"ר הגרי"ץ (דושינסקיא) זצ"ל שבתור מארי דאתרא פרסם מפעם לפעם כרוזים להתכנס לעצרת ואסיפה בעניני יהדות ונכתב שם איש בל יעדר, אולם לבני הישיבה היה רגיל לומר אחר השיעור: "ישיבה בחורים מיינט מען נישט, דאס האט נישט צו אייך" [אין הכוונה לבחורי ישיבה, זה לא נוגע לכם], ואוי ואבוי לבחור ישיבה שמצא אותו בכינוס כזה.

כלל הדברים ששם ישיבה בעצמו מוכיח על מהות חינוך של בן ישיבה להיות קבוע בין כותלי ביהמ"ד יומם ולילה ולא יתן לבו לשום דבר זולת עסקו בתורה ובזה יפיק התועלת המבוקש משנות למוריו ויכול לזכות לכתר תורה.

ובזה יובן גם המשך הגמרא בכתובות שם: "כי הווי קיימי רבנן ממתיתבא דרב הונא ונפצי גלימיהו הווי סליק אבקא וכסי ליה ליומא ואמרי במערבא קמו ליה ממתיתבא דרב הונא בבלאה", ופירש"י מאפיל את החמה וכו', וכבר נתקשו המפרשים בביאור מימרא זו, ויעוי"ש במהרש"א, והנראה לפי הנ"ל לרמוז להאמור, כי בשעה שגמר רב הונא שיעורו לא יצאו התלמידים לרחובה של עיר ולא היו מתענינים בהחדשות בהוויות העולם כאילו אינו קיים כלל, כסי ליומא, כל מה שנעשה בעולם היה מכוסה מהם ולא היה להם ענין בזה כלל זולת חזרת שיעורו של רב הונא ששמעוהו זה עתה.

והוא גם ביאור המשנה באבות (פ"ג מ"ז) ההולך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, והוא פלא, אמנם כבר דייק החסיד יעב"ץ שם שלא נאמר שממש מתחייב בנפשו אלא יש בזה בחינה מסוימת 'כאילו מתחייב', וכבר הוכחתי ממשניות אחרות במסכת אבות שהכוונה דמתחייב בנפשו הוא שמחסר שלמות נפשו מדרגת השלמות שהיה מחויב בה, ונראה שזוהי הכוונה כאן דאיך יתכן שבשעה שלומד ושונה רואה ומתרגש מיפיותו של אילן, ע"כ שחסר לו בדבקות ובשקיעותו בלימוד התורה, כי אילו היה שונה כראוי לא היה רואה כלל יפיו של האילן ולא היה שם לבו לכך, ע"כ שהוא מחסר בזה משלמות נפשו בתכלית עמל התורה.

והוא הנדרש ממי שרוצה באמת להיות בן ישיבה, שיהיה בן ישיבה האמתית, להתעלות ולהתגדל בתורה שתהיה הישיבה לו בית חינוך, שלא יהיה לו שייכות להוויות העולם ולא יחשיב שום דבר בעולם לעומת לימוד התורה, ולא תטרידנו שום דבר מהנעשה סביבו, ועכ"פ אם כן יתנהג בשנות